

рекомбінантів при створенні стійких сортів винограду; дослідила використання методу *in vitro* для діагностики генотипової специфічності, що дозволило проводити відбір сіянців ще на першому році життя, задовго до плодоношення.

Створена професором П.Я. Голодригою наукова школа отримала загальне наукове і суспільне визнання, а її внесок у вітчизняну науку, в інтелектуальний клімат епохи вельми великий.

НОСІВСЬКА ДЕРЖАВНА СЕЛЕКЦІЙНО-ДОСЛІДНА СТАНЦІЯ В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Білоцерківська А.С.

Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН (м. Київ)

За 30 років свого існування (1911–1941) Носівська державна селекційно-дослідна станція перетворилася в одну з провідних науково-дослідних установ колишнього Радянського Союзу. У період окупації (з вересня 1941 р. по вересень 1943 р.) під час Другої світової війни було повністю знищено енергетичну базу станції, живу тяглову силу й продуктивне тваринництво, установу перетворено в комерційне насіннєве господарство, порушено і зіпсовано всі сівозміни станції, засмічено поля багаторічними бур'янами, ліквідовано травосіяння в сівозміні.

Особливої шкоди завдано в насінницькій та селекційно-дослідній роботі: повністю зруйновано насіннєвий матеріал гороху, вико-вівса і частково ярого ячменю врожаю 1943 р.; знищено всі сортові документи; порушено й понівечено насінницьку сівозміну; зіпсовано систему удобрення та обробітку ґрунтів у стаціонарних дослідах бурякових сівозмін, існуючих у 1911–1936 рр.; повністю знищено стаціонарні досліди з овочевими культурами; переорано всі тимчасові досліди з пукровим буряком, кок-сагізом, зерновими культурами, а також стаціонарні досліди з вивчення дії багаторічних бобових трав і їх сумішей на родючість ґрунту та використання їх дернини для посіву ярої та озимої пшениці; повністю знищено селекційний матеріал всіх зернових, овочевих культур і трав урожаю 1943 р.; зруйновано біолабораторію з усім її обладнанням; спалено 9 найцінніших науково-виробничих і господарських будівель, наукову бібліотеку з 16 000 примірників книг, агрохімлабораторію світової популярності з усім її обладнанням, реактивами й архівами, зразками ґрунтів стаціонарних дослідів і солонців.

Загалом станції нанесено збиток у 5.163.400 крб.

У 1944 р. загальнодержавним завданням стало усунення негативних наслідків, завданих окупантами.

Станція намагалася відновити всі напрями насінницької роботи. Згідно з Планом-замовленням й розпорядженням НКЗС УРСР по зерновим культурам від 14 лютого 1944 р. а по овочевим – від 11 лютого 1944 р. планувалося виростити для насіннєвих ділянок районних насіннєвих господарств Чернігівської та Сумської областей певну кількість насіння еліти (табл. 1):

**План вирощування насіння еліти Носівською державною
селекційною станцією у 1944 р.**

№	Культура	Сорт	Кількість центнерів	Примітка
1.	Озима пшениця	Лісостепка 074	140	
	-//-		360	
Всього пшениці			500	
2.	Озиме жито	Поліське	110	
Всього озимих зернових			610	
3.	Яра пшениця	Лютенсценс 062	283	
4.	Яровий ячмінь	Ганна Лоосдорфкс	665	
5.	Овес	Лоховський	470	
6.	-//-	Харківський 596	180	
Всього вівсу			650	
7.	Просо	Подольнське	34	
8.	Гречка	Богатир	280	
9.	Горох	В. Мандорфська	430	
Всього ярових, зернових та зернобобових			2322	
Всього озимих та ярових зернових та зернобобових			2932	
10.	Конюшина	Місцева – Носівська	30	
11.	Тимофійка	Місцева – Носівська	5	
12.	Огірки	Ніжинські 3240	1,5	
13.	Томати	Носівські 51	0,4	I-а репродукція
14.	Капуста	Брауншвейгська 79	0,15	-//-
	-//-	Номер перший	0,15	-//-
15.	Буряк столовий	Єгипетський 167	6,0	
16.	Редиска	Червона з білим кінчиком	1,5	I-а репродукція
17.	Морква кормова	Уладівська біла, зелена	1,0	-//-
18.	Цибуля	Стригунівська 78	1,6	
Всього овочевих культур			11,3	

У галузі селекції та агротехніки планувалося: 1) відновити, розмножити і підготувати до передачі в 1945–1946 рр. у Державне сортовипробування всі нові перспективні сорти і номери Станції, що пройшли станційне, конкурсне випробування: озимої пшениці №№ 577, 682, гречки – №№ 317, 533 і 534, конюшини №№ 102/36, 174/36, 237/37, 296 / 37, огірків – №№ 240 і 3025, цибулі №№ 1341, 1353, 1355; провести всі підготовчі роботи, щоб забезпечити відновлення в 1945 р. селекційної роботи по всіх культурах в обсязі 1941 р.; 2) відновити всі необхідні агротехнічні заходи щодо виправлення тривалих стаціонарних дослідів та інших сівозмін станції з тим, щоб в 1944 р. повністю ліквідувати шкоду, завдану німецькими загарбниками.

У 1944 р. Носівська державна селекційна станція займалася розробкою таких питань: 1) впровадження в колгоспне виробництво досягнень агробіологічної науки, зокрема досягнень передовиків та інших науково-дослідних установ СРСР; 2) насінництво та селекція озимих культур (пшениця і жито); 3) насінництво ярих зернових культур (яра пшениця, ячмінь і овес) і

селекцією ячменю; 4) насінництво та селекція круп'яних культур (гречка), насінництвом проса; 5) насінництво та селекція червоної 2-укісної конюшини і зернового гороху; 6) насінництво та селекція овочевих культур (огірки і цибуля), насінництво столового буряка, томатів, капусти, редиски, кормової моркви, сортовипробуванням картоплі; 7) вплив багаторічних трав, гною, мінеральних добрив, вапнування і фосфоритування на урожай сільськогосподарських культур – підвищення родючості та зміни фізико-хімічних властивостей осолоділих ґрунтів району діяльності Носівської державної селекційно-дослідної станції в бурякових сівозмінах; 8) вивчення властивостей солонців і солонцюватих ґрунтів Чернігівської області та розробкою агротехнічних заходів підвищення й родючості; 9) вивчення, розробка та впровадження у виробництво заходів боротьби з хворобами, шкідниками основних сільськогосподарських культур в умовах Чернігівщини; 10) вирощування посадкового матеріалу стандартних сортів плодоягідних культур для забезпечення садів колгоспів Чернігівській області [2].

Отже, в роки Другої світової війни Носівська державна селекційно-дослідна станція зазнала значних втрат, однак після звільнення від окупації було розгорнуто широку діяльність з відновлення насіннево-селекційної та агротехнічної роботи.

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА СПАДЩИНА ПРОФЕСОРА МАЛЮШИЦЬКОГО МИКОЛИ КИРИЛОВИЧА

Богач Є.М., Григорюк І.П.

*Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ)*

Це ім'я – М.К. Малюшицький – нині почуєш не часто, хоча свого часу він надзвичайно багато зробив для розвитку Київського сільськогосподарського інституту.

Учений народився 14 січня 1872 р. в Белинічах Могильовської губернії (Білорусь), навчався в Новозибківській реальній школі, а в 1888–1893 рр. – Московському сільськогосподарському інституті, де отримав фах агронома першого розряду. Потім деякий час працював в Енгельгардтівській сільськогосподарській дослідній станції Смоленської губернії.

Працюючи в Московському сільськогосподарському інституті в 1898 р., за працю «Определение соотношения между показаниями простейших эвапориметров в различных установках и испарением некоторых почв с определенным растительным покровом» він був удостоєний найвищої нагороди – золотої медалі.

У 1900 р. переїздить до Києва, де розпочинає науково-дослідну та

**М.К. Малюшицький
(1872–1929) –
професор КСГІ,
дійсний член АН
Білоруської РСР**